

PROBLEME PRIVIND EXPRESIA (ÎI) CURGE (NASUL), ÎN PLAN DIALECTAL (PE BAZA ALRR. *Sinteză I*)

DANIELA RĂUȚU

1. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

Întocmite pe baza materialului publicat în primul volum al atlaselor regionale (Ban., h. 52; Criș., h. 65; Mar., h. 59; Trans., MN 3; Mold.–Bucov., h. 39; Munt.–Dobr., h. 29; Olt., h. 52) și completate de răspunsurile la întrebarea [359]: CURGE SÂNGE din ALM I/2 (din care s-a reținut doar forma verbală), lista de referință și harta 80: (ÎI) CURGE (NASUL) din ALRR. *Sinteză I* pun în evidență, pe de o parte, problema repartiției formelor verbale inovatoare (*curge/curg*) în raport cu cele conservatoare (*cure, cură, cur*), iar, pe de altă parte, câteva aspecte lexicale referitoare la o serie de cvasisinonime pentru unul și/sau ambii termeni ai expresiei în discuție, dar și morfologice, privind omonimia sau diferențierea între pers. a III-a sg. și pl. a verbului. Pornind de la termenii și formele înregistrate pe harta mai sus menționată, ne propunem să arătăm atât modul în care noțiunea *ii curge nasul* reflectă un repertoriu lexical, mai mult sau mai puțin, motivat semantic, cât și faptul că difuziunea dialectală a anumitor forme – considerate arhaice sau inovatoare sub raportul particularităților fonetice, eventual, morfologice, pe care le conțin – poate furniza indicii asupra originii lor.

2. REPARTIȚIA DIALECTALĂ A TERMENILOR

Harta din ALRR. *Sinteză I*, constituită pe baza primului răspuns marcat în atlasele regionale (v. *supra*) este un exemplu elocvent pentru ilustrarea teoriei conform căreia dialectul dacoromân se împarte în două arii majore: una nordică („moldovenească”, nord-vestică) și alta sudică („muntenească”, sud-estică) (cf. Philippide 1927: 404; Vasiliu 1968: 140; Gheție 1994: 160; Saramandu 1997: 188 ș.a.), întrucât în prima zonă menționată sunt dominante formele etimologice, păstrate din latină (*cûre*, respectiv *cûră*), iar în cea de a doua este curentă, în general, paradigma lui *a curge*, impusă și în limba literară (v. *Anexa I*¹).

¹ Spre deosebire de h. 80 din ALRR. *Sinteză I*, în care toate formele verbului *a curge* sunt marcate distinct, harta din *Anexa I* (întocmită pe baza primului răspuns din atlasul menționat) a fost simplificată, prin gruparea formelor inovatoare sub același cap, în opoziție cu cele conservatoare.

Varianta de conjugarea a III-a, *cure*, se menține în Banat și în zone limitrofe, considerate drept arii de tranziție: S Crișanei (7 puncte), SV Transilvaniei (12 puncte), NV Olteniei (un punct). Păstrarea acestei variante doar în Banat poate fi explicată, după părerea noastră, cel puțin prin două elemente complementare: pe de o parte, Banatul, ca arie conservatoare, păstrează o serie de forme etimologice, iar, pe de altă parte, rostirea moale a lui *r*, întâlnită în anumite zone din Banat, nu condiționează fonetic schimbarea desinenței (cf. Neagoe 1984: 252). De altfel, pe hartă sunt înregistrate și forme cu *r* moale, de tipul *cúrje*, care se regăsesc numai în Banat.

Forma cu desinență de conjugarea I, *cúră*², este predominantă în interiorul arcului carpatic (Maramureș, Crișana, Transilvania), în prelungirea acestei zone într-o arie restrânsă din nord-vestul Moldovei și în jumătatea estică a Basarabiei, formează o arie relativ unitară în regiunea sud-vestică a Munteniei și apare în puncte disparate din NV Munteniei și din Oltenia. Interesantă din punctul de vedere al difuziunii dialectale este zona de dincolo de Prut, care cunoaște în jumătatea estică forma mai veche, *cúră*.

Varianta inovatoare *cúrge* este răspândită pe o arie unitară în Moldova, care continuă la est de Prut (acoperind jumătatea vestică a Republicii Moldova), în Dobrogea, Muntenia (cu excepția regiunii de sud-vest) și sudul Transilvaniei, cunoaște o difuziune relativ largă în Oltenia și apare sporadic în restul teritoriului dacoromân.

În ceea ce privește formele de plural, motivate de prezența unor determinanți la plural (v. *infra*), se remarcă mai multe situații morfologice:

a) forme diferite de pers. a III-a sg. și a III-a pl., proprii sistemului morfologic al limbii române, pentru conjugarea a III-a (*el cure – ei cur*, respectiv *el curge – ei curg*). Pluralul *cur*, interpretabil fie ca o formă de conjugarea a III-a (justificabilă, mai ales, în Banat, unde apare în 3 puncte), fie ca o refacere analogică de la *cură*, se întâlnește, în mod cu totul izolat, în câteva puncte din Crișana (3), Maramureș (2), Moldova (1), Oltenia (1), în timp ce *curg* apare în puncte disparate din centrul și nordul Transilvaniei (18) și NV Moldovei (9) și foarte rar (în câte una, două sau trei localități) în celelalte regiuni ale teritoriului dacoromân;

b) omonimia dintre pers. a III-a sg. și a III-a pl., specifică conjugării I (*el cură – ei cură*), se întâlnește, cu precădere, în zonele în care circulă varianta *cúră* (Crișana, Transilvania, NV Munteniei);

c) identitatea formală la verbele de conjugarea a III-a, dintre formele de persoana a III-a sg. și pl. (*el cure – ei cure*, respectiv *el curge – ei curge*), datorată analogiei cu paradigma verbelor de conjugarea I, tendință care caracterizează, îndeosebi, subdialectul muntean (v. Ionică 1984: 178–179). Forma *cúre* pentru

² Considerăm că forma *cură* este, mai degrabă, una secundară, provenită din *cure* și explicabilă prin trecerea lui *e* din seria vocalelor anterioare la *ă*, respectiv, în seria vocalelor centrale, în condițiile caracterului dur al consoanei *r*, și nu una primară moștenită din lat. *colare* (v. *infra*).

plural apare numai în Banat, în timp ce *cúrge* se întâlnește frecvent în aria sudică (Muntenia, Dobrogea și Oltenia, sudul Transilvaniei și al Moldovei) și izolat în cea nordică (Banat, Crișana, Transilvania, Moldova), ceea ce reflectă, mai degrabă, dinamica sistemului morfologic românesc, prin crearea unor forme analogice independente, decât o extindere a formelor sudice.

Răspunsurile informatorilor conțin adesea și lexeme, fie cu rol de reluare a informației din întrebare (*Când un om e răcit, ce zici că-i face nasul?*), ca urmare formele verbale sunt însoțite de determinanți precum *násu(l)* sau *náre(a)*, *nárite*, aceștia din urmă fiind înregistrați mai ales în zona Crișanei, acolo unde se folosește în mod frecvent termenul *nare* pentru *nas* (cf. Harta 78: NAS din același atlas), fie cu rol de completare. Întâlnim, astfel, o serie de termeni referitori la:

a) denumirea pentru secreția care curge:

– *muci*: *cur/cúre/cúrá/cúrgê/curg muć(i)* (*din nas*) – curent în toate zonele;

– *apă*: *cúrá/cúrge apă (pe/din nas)* – expresii întâlnite în patru puncte din sudul Olteniei, trei puncte din Banat și o localitate din Muntenia;

– *zeamă*: *cúrá zámă (pe nar-Ń)* – în câte un punct din Transilvania și Oltenia;

– *venin*: *cúrgê venín* – într-un singur punct din Muntenia;

b) boala care determină acest fenomen fiziologic, răspunsurile fiind completate de lexeme precum:

– *răceală*: *cúrá de rášálă* – un punct din Transilvania;

– *gutunari* sau *gutunai*: *cúrgê gutunár-Ń, cúrá gutunáj* – câte un punct din Moldova, respectiv din Muntenia;

– *troană*: *Ńj cúrgê de tróánă* – un punct din Muntenia;

– *zalfă*: *cúrá zálfa* – un punct din Transilvania³.

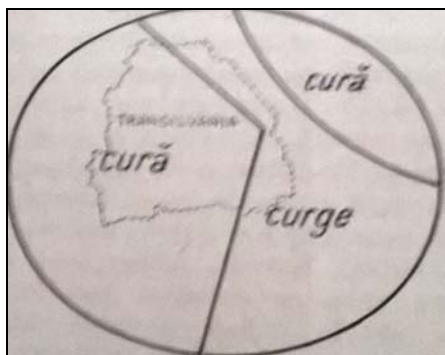
Alături de aceste construcții, sunt înregistrate și alte verbe, motivate semantic într-un grad mai mic sau mai mare, majoritatea cunoscând o difuziune dialectală restrânsă, limitată la cel mult 5 puncte din rețea. Din această categorie, menționăm verbele *a avea*: *áre gutunár-Ń* – Moldova, *a face*: *fáće muć* – Muntenia, *a ieși*: *Ńése muć* – Banat și Oltenia, *a merge*: *Ńj mérze/mjerg muć(i)/ápă (pră nas)* – Banat, Maramureș, *a pleca*: *płácă múśi* – Banat. O situație specială o reprezintă verbul *a țipa* cu sensul 'a arunca', specific pentru Transilvania, Crișana și nordul Banatului (v. ALRR. *Sinteză II*, h. 229: ARUNC), întâlnit pentru noțiunea în discuție într-un singur punct din nordul Banatului: *țpă muć*. Alte verbe, considerate și în limba literară drept sinonime ale lui *a curge* sunt *a picura*: *Ńj pícură din nas* – Moldova și *a pica*: *pícă násu* – Muntenia. Interesante, din punctul de vedere al modalității și al mijloacelor de apariție, al expresivității și al motivației semantice implicate, sunt verbele: *a asuda*, cu afereza lui *a-* în forma *sudǎză* – Oltenia, *a mucigăi*: *mućigăléște* – Oltenia, *a mucui*: *múcué* – Muntenia, *a musti*: *mustéște (násu)* – Muntenia, *a trohări*: *trohăréște* – Moldova.

³ Pentru detalii referitoare la repartiția dialectală a termenilor care denumesc boala la care ne referim, vezi ALRR. *Sinteză II*, h. 305: GUTURAI.

În ceea ce privește răspunsurile suplimentare (al doilea și al treilea răspuns), ilustrate în lista de referință din ALRR. *Sinteză I*, ariile de răspândire a formelor verbale nu diferă semnificativ de primul răspuns, cele trei variante menținându-și zonele de difuziune, și anume *cúre* în Banat, *cúrá* în interiorul arcului carpatic, iar *cúrge* în exteriorul acestuia. Cu toate acestea, al doilea răspuns arată, uneori, variația liberă dintre formele conservatoare și cea inovatoare, în sensul că încă se mai păstrează stadiile vechi ale limbii, dar sunt concurate puternic de forma din limba literară. În această situație se înscrie, îndeosebi, zona Olteniei, unde formele etimologice sunt înregistrate ca al doilea răspuns, dar și diverse regiuni din Republica Moldova, în care se cunoaște, pe lângă faza mai veche, și varianta standard.

Deși, în general, verbele înregistrate pentru al doilea răspuns se mențin, acestea selectează determinanți substantivali diferiți față de primul răspuns, de tipul: *nasul*, *muci(i)*, *apa*, *zeama* etc. În afară de construcțiile cu verbul *a curge*, apar, cu o răspândire restrânsă, atât expresii care conțin termeni referitori la boală: *bugniță*: *áre búgniță* – sudul Transilvaniei, *șuhătie*: *áre șuhătíle* – nordul Transilvaniei, *guturai*: *l-a lovít guturáú* – Muntenia, cât și verbe, cu baze derivate diverse, ca de exemplu, de la *muc(i)*: *muśáză*, *múśúle* – Banat, *must*: *mustéște* – Muntenia sau *zalfă*: într-o formă verbală cu metateză, *íľ zafluǰéște* – Transilvania (v. *infra*).

În ceea ce privește repartitia dialectală a formelor în ALRM, S. Pușcariu (1940: Harta 3; 1959: 327) constata că forma mai veche, *cură*, se păstrează în două arii majore, una vestică și alta estică, în aria centrală fiind răspândită varianta mai nouă, *curge* (v. figura de mai jos și *Anexa 2*). Situația nu este unitară însă, întrucât, atât în zone din aria vestică, cât și din cea estică, apare forma *curge*, ceea ce îl determină pe autor să considere că „aceleași inovații se pot produce în cele mai îndepărtate puncte, simultan și în mod independent, și că fiecare din aceste inovații poartă în sine germenele propulsiei” (Pușcariu 1959: 327).

(apud Pușcariu 1959: 332)

Comparând datele oferite de hărțile din cele două atlase, constatăm că situația este, în linii mari, aceeași, dar că se produce, totodată, o extensiune a formei *curge* mai ales în zona Olteniei, a Moldovei și în prelungirea acesteia în afara granițelor țării, fapt datorat, pe de o parte, extinderii dintr-o regiune învecinată în alta și, pe de altă parte, influenței limbii literare.

3. IPOTEZE REFERITOARE LA ORIGINEA TERMENILOR

3.1. Verbul *a curge*

Majoritatea dicționarilor și a lucrărilor de istorie a limbii și etimologie, mai mult sau mai puțin recente, propun drept etimon pentru *cure* și *cură*, cu sensul ‘curge [d. lichide]’, latinescul *currere* ‘a curge; a alerga’ (DU, s.v. *curge*; SDLR, s.v. *curg*; CADE, s.v. *curge*; DA, s.v. *cure*; DLRM, s.v. *curge*; CDER, s.v. *cure*; TDRG³, s.v. *curge*; MDA, s.v. *curge*; Densusianu 1961[1938]: 20; Rosetti 1968: 574; Zamfir 2005: 115; Teaha 2006: 41). Forma etimologică primară ar fi, așadar, *cure*, care, în condițiile rostirii dure a lui *r*, a devenit *cură*, prin trecerea lui *e* la *ă*, fiind astfel asimilată conjugării I: „Mai găsim *e > ă*... după un *r* inițial sau dublu...: *cură < currīt, cară < care* (pl. lui *car < carrum*)” (Densusianu 1961[1938]: 20); „Verbul *cure* [...] împreună cu dubletul său de conjugarea I, *cura*, acesta din urmă fiind refăcut (*cure > cura*, după *r* din radical) prin confuzia dintre desinențele celor două conjugări sau sub influența persoanei a 3-a sg. a indicativului prezent (*cură*) și a formelor de imperfect (*curam* etc., considerate de conjugarea I)” (Teaha 2006: 41). În plus, verbul *cure* cu varianta *cură* este „asimilat în parte cu *cura* «a curăța», prin intermediul variantei” (CDER, s.v. *cure*), provenit tot din latină, *curare*, cu sensul fundamental ‘a avea grijă’, dar și cu alte dezvoltări semantice⁴.

Pornind de la etimologia propusă în DDA (s.v. *cur*³), și anume, lat. *colare*, și pe baza constatării că termenii romanici „continuă să fie cunoscuți cu ambele sensuri: 1. «courir, laufen» și 2. «couler, fliessen»” (Teaha 2006: 47), pentru care găsește atestări, mai mult sau mai puțin vechi, în dicționarele unor limbi romanice, V. Celac susține că „cele două etimoane, *currere* și *colare*, au fost moștenite deopotrivă în limba română. Credem că deja din perioada de formare a limbii române, caracteristicile semantice și formale ale celor două lexeme [...] s-au influențat reciproc și astfel s-au confundat: *cúre* (< *currere*) și-a consolidat sensul «a curge» (pe care îl avea încă din latina populară), pe lângă sensul originar «a alerga», iar *curá* (< *colare*) a dobândit și accepțiunea «a alerga», pe lângă sensurile originare «a strecura, a curge»” (Celac 2011: 136).

În ceea ce privește forma inovatoare, *curge*, aceasta „s-a născut din participiul *curs* și aoristul *cursei* (de la verbul *cure*) după analogia lui *merge* (cu

⁴ Pentru detalii asupra sensurilor pe care le aveau în limba latină cele trei etimoane, *currere*, *colare* și *curare*, vezi Celac 2011: 135–136.

part. *mers* și aor. *mersei*), spre a evita la prezentul indicativului (*cur*) o omonimie supărătoare” (DA, s.v. *curge*), ipoteză avansată, după DA, de B. P. Hasdeu (*Cuvențe din bătrâni*, I: 421). Tendința de înlocuire cu varianta analogică (după *merge*, *șterge*, *unge*, *stinge*, *împunge*, *drege* etc.) a apărut încă din sec. al XVII-lea (v. Zamfir 2005: 115–120; Teaha 2006: 43). Ideea a fost dezvoltată și de S. Pușcariu care susținea că „în cazul lui *currere* și *mergere*, pe care le unește pe de o parte sfera semantică a verbelor ce exprimă o mișcare și pe de altă parte aparținerea aceleiași conjugări și participiul în -s (*curs* – *mers*), avem a face cu ceea ce se numește **forme proporționale**” [s.a.] (Pușcariu 1959: 361; v. și 1940: 22).

Prin urmare, situația din limbile romanice, existența unei singure forme, de conjugarea I, în dialectele sud-dunărene (v. pentru chestiunea CURGE NASUL – ALAR, h. 67; ALDM, h. 98, unde toate construcțiile înregistrate au forma *cură*), răspândirea largă a formei *cură* pe teritoriul dacoromân de azi (conform hărții din ALRR. *Sinteză* I) par a fi argumente în favoarea susținerii păstrării celor două etimoane, însă trebuie să presupunem că acestea se vor fi confundat în evoluția de la latină la română, iar reflexul lui *colare* va fi dispărut, întrucât nu ar fi fost posibilă dezvoltarea formei *curge*, de conjugarea a III-a, de la un verb *cură*, de conjugarea I. Cu toate acestea, dacă avem în vedere faptul că, mai ales în Banat, se păstrează și semantismul ‘fuge’, tocmai acolo unde apare și forma de conjugarea a III-a cu sensul ‘curge’, este de presupus ca, cel puțin pentru această zonă, verbul *cure* să fie continuator al lui *currere*, care înregistra în latină ambele sensuri. Totodată, dacă luăm în considerare paradigma verbului compus, *a strecura* < lat. **extracolare*, ar fi normal să considerăm primare formele literare, *strecór*, *strecóară*, fapt care ar fi trebuit să se producă și în cazul lui *cura* < lat. *colare* (*cólo* > **cor*, *cólat* > **coară*, unde *ó* din latină ar fi trebuit să se păstreze), or, graiurile dacoromâne nu atestă forme cu alternanțe de acest tip. În virtutea acestor fapte, rămâne mai plauzibilă, pentru dialectul dacoromân, conservarea etimonului *currere*.

3.2. Alți termeni

În ceea ce privește celelalte unități lexicale înregistrate pe harta din ALRR. *Sinteză*, constatăm că termenii care înlocuiesc verbul *a curge* sunt fie cuvinte moștenite din latină: *are*, *face*, *iese*, *merge*, *pleacă*, *sudează* (formă cu afereză de la *asudează*, creată cu sufixul -ez de la verbul *a asuda* < lat. *assudare* – DA, s.v. *asuda*), fie derivate cunoscute și în limba literară: *pică* (< *pic* – DLR, s.v. *pica*¹), *picură* (< *picur* – DLR, s.v. *picura*), fie, în sfârșit, verbe derivate, cu un grad ridicat de expresivitate, unele dintre ele, probabil, creații ad-hoc, inexistente în dicționare: *mustește* < *musti* (< *must* – DLR, s.v. *musti*); *múculé* și *múșulé*, forme ale unor verbe derivate de la *muc(i)*, **mucui* sau **muciu* (neînregistrate în DLR), alături de *mușáză*, probabil, varianta de conjugarea I a verbului *a mucezi*; *mućigăléște* de la verbul *a mucigăi* (asociat cu substantivul *muci*), pentru care DLR nu înregistrează

acest sens; *trohărește* de la un verb *a trohări*, variantă probabilă, a lui *trohnări*, care are aceeași arie de răspândire, și anume Moldova (< *trohnă* + suf. *-ări* – DLR, s.v. *trohnări*), *îl zăflujește*, probabil, de la un verb **zăflui*, varianta cu metateză a lui **zălfui*, derivat de la *zălfă* ‘guturai, răceală’ (v. *supra*). Pentru forma *țipă* ‘aruncă’, unele dicționare o consideră omonimul lui *țipă* ‘strigă’, ambele cu etimologie necunoscută (CADE, s.v. *țip*^{1,2}; DLR, s.v. *țipă*^{1,2}), în timp ce Al. Ciorănescu este de părere că „trebuie să fie un singur cuvânt, care se explică prin varietatea utilizărilor expresive” (CDER, s.v. *țip*); de altfel, în același dicționar se precizează faptul că apropierea de sursa expresivă *țip* a fost făcută pentru prima dată de Drăganu și Scriban⁵.

Pentru determinanții substantivali, majoritatea termenilor sunt, de asemenea, de origine latină: *muci* (< lat. *mucci* – DLR, s.v. *muc*), *apă* (< *aqua* – DA, s.v. *apă*), *zeamă* (< lat. *zema* – DLR, s.v. *zeamă*), *venin* (< lat. *venenum* – DLR, s.v. *venin*). În ceea ce privește numele de boli, de origine latină sunt: *gutunari* și *gutunai*, variante cu disimilare ale lui *guturai* (< lat. **gutturalium* – DA, s.v. *guturai*), *răceală*, creat pe teren românesc (< *răci* + *-eală* – DLR, s.v. *răceală*). Pentru alte lexeme precum: *șuhătie*, variantă a lui *șuhărie*, DLR trimite la ucr. *шухля* ‘friguri’, *troană*, variantă a lui *troahnă*, DLR, CADE dau etimologie necunoscută, în timp ce CDER, citându-l pe N. Drăganu, consideră că provine din sl. *otravna* ‘boală contagioasă’, creat prin deglutinare (la fel ca *strachină* < ngr. *ostrakinos*, DLR, s.v.). *Zălfă*, fie nu este înregistrat (CADE, CDER), fie apare cu etimologie necunoscută (DLR), iar *bugniță* poate fi pus, eventual, în legătură cu verbul *a bufni*, care cunoaște și varianta *bugni* (DLR, s.v. *bufni*).

4. CONCLUZII

Harta (ÎI) CURGE (NASUL) din ALRR. *Sinteză I* pune în evidență, pe de o parte, unitatea limbii române pe teritoriul dacoromân, în sensul că verbul moștenit din latină cunoaște o răspândire foarte largă, rar fiind concurat de termeni expresivi sau creații ad-hoc, iar, pe de altă parte, ilustrează modul de propagare a unei inovații în raport cu formele etimologice. Prin urmare, harta constituie un model pentru ilustrarea ariilor conservatoare și, mai cu seamă, pentru exemplificarea principiilor dialectologiei referitoare la ariile laterale și/sau izolate, care păstrează, într-o variantă cât mai apropiată de etimon, formele originare. Este cazul zonei estice din stânga Prutului, care nu cunoaște încă forma inovatoare *curge*, și a Banatului, singura regiune în care se menține forma de conjugare a III-a, *cure*.

⁵ În CDER sunt prezentate și alte ipoteze etimologice, pe care autorul le pune la îndoială.

BIBLIOGRAFIE

Lucrări de referință

- Celac 2011 = Victor Celac, *Etimologia dubletelor (a) cûre – (a) cûra < lat. currere sau colare?*, în Maria, Marin, Daniela Răuțu (coord.), *Studii de dialectologie, istoria limbii și onomastică. Omagiu domnului Teofil Teaha*, București, Editura Academiei Române, p. 131–144.
- Densusianu 1961[1938] = Ov. Densusianu, *Istoria limbii române*, vol. I, *Originile*, ediție îngrijită de J. Byck, București, Editura Științifică.
- Gheție 1994 = Ion Gheție, *Introducere în dialectologia istorică românească*, București, Editura Academiei Române.
- Ionică 1984 = Ion Ionică, *Subdialectul muntean*, în *Tratat* 1984, p. 163–208.
- Neagoe 1984 = Victorela Neagoe, *Subdialectul bănățean*, în *Tratat* 1984, p. 240–284.
- Philippide 1927 = Al. Philippide, *Originea românilor*, II, Iași, Tipografia „Viața Românească”.
- Pușcariu 1940 = Sextil Pușcariu, *Limba română*, vol. I: *Privire generală*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă.
- Pușcariu 1959 = Sextil Pușcariu, *Limba română*, vol. II: *Rostirea*, București, Editura Academiei.
- Rosetti 1968 = Al. Rosetti, *Istoria limbii române, de la origini până în secolul al XVII-lea*, București, Editura pentru Literatură.
- Saramandu 1997 = Nicolae Saramandu, *Despre structura dialectală a dacoromânei*, în „Limba română”, XLVI, 1–3, p. 185–189.
- Teaha 2006 = Teofil Teaha, *Un dublet verbal în graiurile românești actuale (a) cure – (a) cura*, în *Lucrările celui de-al XII-lea Simpozion Național de Dialectologie, Baia Mare, 5–7 mai 2006*, Cluj-Napoca, Editura Mega, p. 41–53.
- Vasiliu 1968 = Em. Vasiliu, *Fonologia istorică a dialectelor dacoromâne*, București, Editura Academiei.
- Zamfir 2005 = Dana-Mihaela Zamfir, *Morfologia verbului în dacoromâna veche (secolele al XVI-lea – al XVII-lea)*, București, Editura Academiei Române.

Sigle

- ALAR = Nicolae Saramandu (autor), Manuela Nevaci (ed.), *Atlasul lingvistic al dialectului aromân*, vol. I, București, Editura Academiei Române, 2014.
- ALDM = Petar Atanasov, *Atlasul lingvistic al dialectului meglenoromân (ALDM)*, I, București, Editura Academiei Române, 2008.
- ALRR. *Sinteză* I, II = *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Sinteză* (ALRR. *Sinteză*), coordonator: Nicolae Saramandu, București, Editura Academiei Române, volumul I, colectiv redacțional: Dana-Mihaela Zamfir, Marilena Tiugan, Verginica Barbu Mititelu, Carmen Radu, Irina Floarea, Mihaela Morcov, 2005; volumul II, colectiv redacțional: Verginica Barbu Mititelu, Mihaela-Mariana Morcov, Manuela Nevaci, Carmen-Ioana Radu, Daniela Răuțu, Dana-Mihaela Zamfir, 2012.
- CADE = I.-Aurel Candrea, *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”*. Partea I: *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi*, București, Editura Cartea Românească, [1931].
- CDER = Alexandru Ciorănescu, *Dicționarul etimologic al limbii române*, București, Editura Saeculum I. O., 2001.
- DA = *Dicționarul limbii române* [publicat de Academia Română, sub redacția lui Sextil Pușcariu], București, Librăriile Socec & Comp. și C. Sfetea; Imprimeria Națională „Universul”, 1913–1949.

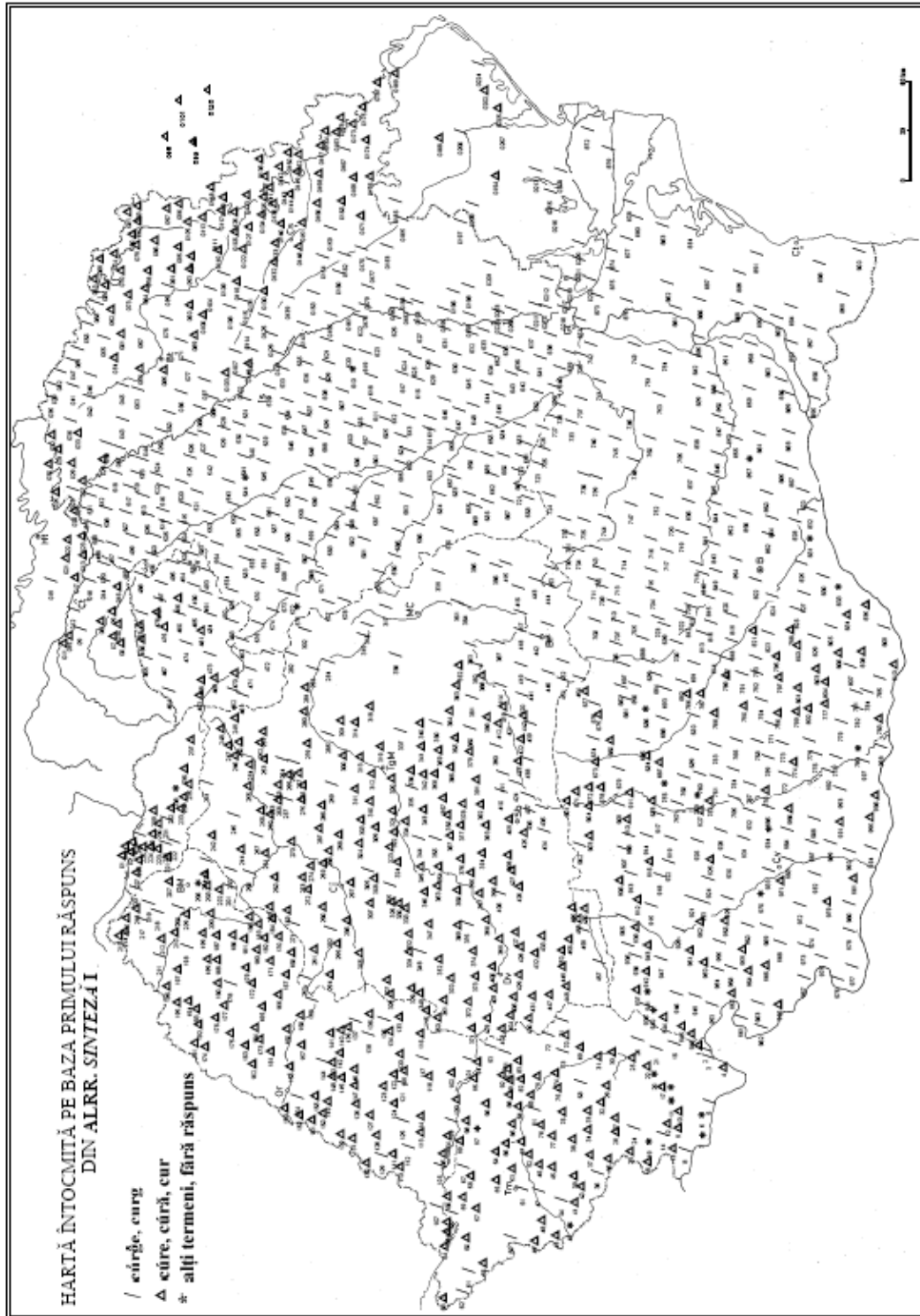
- DDA = Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân, general și etimologic*. Ediția a doua augmentată, București, Editura Academiei, 1974.
- DLR = Academia Română, *Dicționarul limbii române* (DLR), serie nouă, redactori responsabili: acad. Iorgu Iordan, acad. Alexandru Graur, acad. Ion Coteanu, acad. Marius Sala, acad. Gheorghe Mihăilă, București, Editura Academiei, 1965–2010.
- DLRM = *Dicționarul limbii române moderne*, [București], Editura Academiei, 1958.
- DU = Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbei române*. A cincea edițiune, [Craiova], Editura Scrisul Românesc, [1925].
- MDA = *Micul dicționar academic*, I–IV, București, Editura Univers Enciclopedic, 2001–2003.
- SDLR = August Scriban, *Dicționarul limbii românești (etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologisme, provincializme)*, Iași, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, 1939.
- TDRG³ = H. Tiktin, *Rumänisch – Deutsches Wörterbuch 3.*, überarbeitete und ergänzte Auflage von Paul Miron und Elsa Lüder, Cluj-Napoca, Editura Clusium.
- Tratat* 1984 = Valeriu Rusu (coord.), *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Editura Scrisul Românesc.

**QUESTIONS CONCERNANT L’EXPRESSION (ÎI) CURGE (NASUL)
[‘(LE NEZ LUI) COULE’] AU NIVEAU DIALECTAL
(SUR LA BASE DE L’ALRR. *Sinteză*)**

La carte 80 de l’ALRR. *Sinteză* I, (ÎI) CURGE (NASUL) [‘(le nez lui) coule’], met en évidence le problème de la répartition des formes verbales innovatrices (*curge, curg*) par rapport à celles conservatrices (*cure, cură, cur*) et illustrent en même temps un répertoire lexical intéressant pour l’expression en question, où certains termes sont plus ou moins motivés du point de vue sémantique. L’auteur constate, après avoir analysé la diffusion dialectale des formes du verbe *a curge* (sur la base des données fournies par la carte de l’ALRR. *Sinteză* et par comparaison avec celles enregistrées dans l’ALRM), que l’extension de la forme *cure* ayant et le sens ‘il coule’ et le sens ‘il s’enfuit’, dans la zone de Banat, constitue un argument en faveur de l’étymon *currere*.

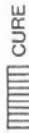
Institutul de Lingvistică
al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”

ANEXA 1

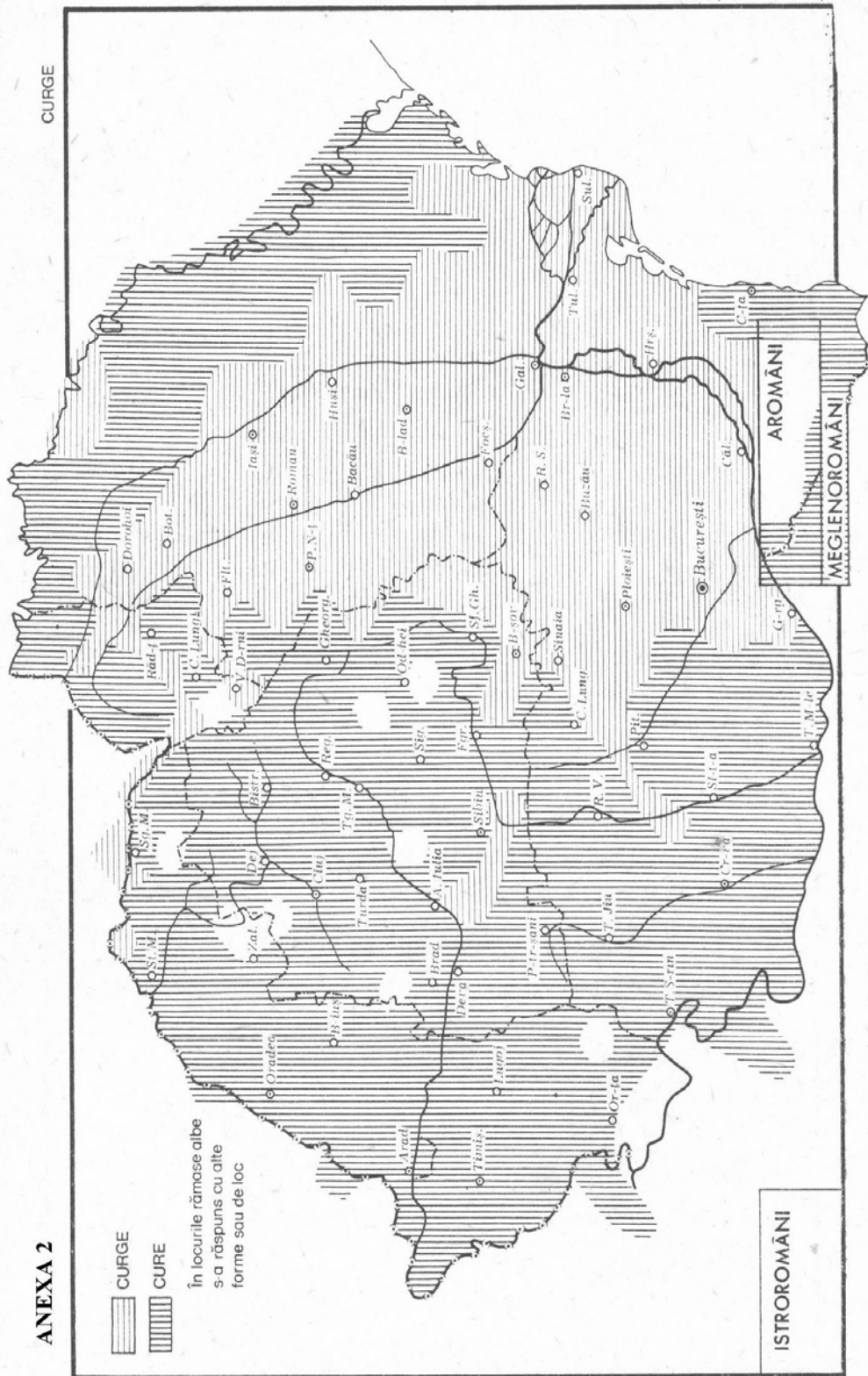

ANEXA 2

CURGE

 CURGE
 CURE

În locurile rămase albe
s-a răspuns cu alte
forme sau de loc

Hartă întocmită pe baza răspunsurilor din ALRM I, h 131; apud Pușcariu 1940: Harta 3